

SIKKERHET
OG ANSVAR
FORSTÅ
DET NORSKE
REGIMET

Hvem har ansvar for sikkerheten?

Hvordan kan man styre risiko? Hva er selskapenes rolle?

Hvilke rettigheter og plikter har de ansatte? Hva gjør myndighetene? Hvem er Havtil? Og hva har egentlig tillit, åpenhet og samarbeid med sikkerhet å gjøre?

Den norske modellen for styring av sikkerheten i petroleumsvirksomheten har blitt utviklet over mange år. Regimet er robust, og det videreføres nå innenfor ny industrivirksomhet på norsk sokkel, som fornybar energiproduksjon og CO₂-transport og -lagring.

Regimet kan virke litt komplisert, og vi har derfor laget denne lille læreboken.

Vi håper publikasjonen bidrar til innsikt og kunnskap – og økt forståelse for hva som må til for å nå målet om at sikkerheten på norsk sokkel skal være verdensledende.

Hilsen oss i Havtil

Innhold

Sikkerhet	5
Ansvar	15
Havtil	27
Regelverk	33
Tilsyn	41
Petroleumsvirksomhet	51
Fornybar energiproduksjon til havs	63
CO ₂ -transport og -lagring	69
Havbunnsmineraler	75
Milepæler	79



Sikkerhet

Hva er ambisjonen for sikkerheten?

Hvordan kan risiko styres?

Hva er sikring?

Hva er samfunnssikkerhet?



Hva er ambisjonen for sikkerheten?

Stortinget har som mål at petroleumsvirksomheten på norsk sokkel skal være verdensledende innenfor helse, miljø og sikkerhet. Ambisjonen har stått fast i mange år og har vært viktig i arbeidet med å utvikle bransjen.

Ambisjonen for sikkerhetsnivået gjelder også for ny industrivirksomhet til havs, som fornybar energiproduksjon, CO₂-transport og -lagring og utvinning av havbunnsmineraler.

Hvordan kan vi nå ambisjonen?

Helhetlig styring og kontinuerlig forbedring er de to sentrale forutsetningene for å lykkes. Prinsippene skal danne grunnlag for alt sikkerhetsarbeid, og de skal veie tungt ved beslutninger og tiltak i selskaper og hos myndighetene.

Hva er kontinuerlig forbedring?

Kravet om kontinuerlig forbedring er et bærende prinsipp. I regelverket stilles det krav om at aktørene alltid skal videreutvikle og forbedre nivået for helse, miljø og sikkerhet. Det innebærer blant annet at selskapene systematisk skal vurdere og ta i bruk tilgjengelig teknologi og ny kunnskap.

Det er selskapsledelsens ansvar å sørge for kontinuerlig forbedring.

Hvorfor er læring viktig?

Det er en forventning at selskapene ikke gjentar feil som kunne vært unngått ved å lære av egne eller andres hendelser og erfaringer. Læring etter uønskede hendelser er nødvendig i arbeidet med å forebygge ulykker - og avgjørende for kontinuerlig forbedring.

Selskapene skal systematisk innhente informasjon om relevante forhold, dele kunnskapen med andre og sørge for at den faktisk blir brukt i arbeidet med forbedring og forebygging.

Når er sikkerheten god nok?

Det ligger i virksomhetens natur at man aldri kan være helt tilfreds. Det er viktig å anerkjenne gode resultater, men man skal ikke lene seg tilbake og være fornøyd. Selvtilfredshet er farlig og kan være en medvirkende årsak til ulykker.

Sikkerhet vil alltid være ferskvare. At vi har lykkes med å få til forbedringer og oppnå et høyt nivå for helse, miljø og sikkerhet, er ingen garanti for framtiden.

Hva omfatter sikkerhetsbegrepet?

Havtil bruker begrepet 'sikkerhet' i utvidet betydning. Begrepet omfatter sikkerhet både for mennesker, miljø og materielle/økonomiske verdier, slik det er definert i petroleumsloven.



Hvordan kan risiko styres?

All menneskelig aktivitet er forbundet med risiko. Risikostyring handler om å vurdere, prioritere og sette inn ressurser på de områdene som gir best sikkerhetsmessig gevinst.

I arbeidet med å forebygge ulykker og uønskede hendelser er det avgjørende å identifisere, forstå og styre risiko.

Hva må selskapene gjøre?

Regelverket krever at selskapene analyserer sin egen virksomhet for å kartlegge hvordan farlige situasjoner kan oppstå og utvikle seg, og hvilke konsekvenser de ulike scenariene kan gi. På bakgrunn av disse analysene må selskapene etablere barrierer og sette ytelseskrav for disse.

Risikoanalysene må oppdateres og videreutvikles i driftsfasen av virksomheten - og løpende tilpasses endringer som gjøres. Barrierene må overvåkes, måles og følges opp, slik at de til enhver tid opprettholder sin funksjon.

Hva er storulykkerisiko?

Blant Havtils viktige oppgaver som tilsynsmyndighet, er forebygging av storulykker den mest sentrale. En storulykke er definert som en akutt hendelse, for eksempel et større utslipp, en brann eller en eksplosjon, som umiddelbart eller senere medfører tap av flere menneskeliv og/eller flere alvorlige personskader, alvorlig skade på miljøet og/eller tap av større økonomiske verdier.

Hvem er mest utsatt for risiko?

Risikoutsatte grupper er betegnelsen på arbeidstakere i petroleumsvirksomheten som er særlig eksponert for å bli skadet eller syke i forbindelse med jobben. Det er svært viktig at selskapene følger disse spesielt opp.

Kostnadene ved sykdom og skade er ikke bare høye for mennesker som rammes direkte og indirekte; men også for selskapene og samfunnet.



Hva er sikring?

Mens sikkerhet dreier seg om forebygging av uhell og ulykker forbundet med egen lovlig aktivitet, handler sikring om forebygging av uønskede tilsiktede hendelser/bevisste anslag.

På engelsk skilles det ofte mellom security (villede hendelser) og safety (ikke-villede hendelser). Når vi snakker om security på norsk, bruker vi ordet sikring.

Petroleumslovens § 9-3 pålegger rettighetshavere å iverksette og opprettholde sikringstiltak for å bidra til å hindre bevisste anslag mot innretninger samt til enhver tid å ha beredskapsplaner for slike anslag.

Havtil gjennomfører systemorienterte og risikobaserte tilsyn innenfor sikring. Sikringsarbeidet innebærer også at vi har tett kontakt med andre relevante myndigheter, selskapene og partene i næringen.

Hva er sikkerhetsloven?

I tillegg til å føre tilsyn med sikring, er Havtil utpekt som tilsynsmyndighet etter sikkerhetsloven for petroleumssektoren.

Hensikten med sikkerhetsloven er å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser. Loven skal bidra til å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet, det vil si tilsiktede handlinger som direkte eller indirekte kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser.

Transport av gass i rør til Europa og kontroll med utvinning av petroleum på norsk sokkel er identifisert som grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF), og enkelte operatørselskaper er underlagt sikkerhetsloven.



Hva er samfunnssikkerhet?

Samfunnssikkerhet handler om samfunnets evne til å verne seg mot og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner og som setter liv og helse i fare. Slike hendelser kan være utløst av naturen eller være utslag av tekniske eller menneskelige feil eller bevisste handlinger, også digitale.

Havtil er tildelt ansvar for samfunnssikkerhet innenfor vårt myndighetsområde. Dette betyr blant annet å bidra med situasjonsforståelse og risikobilde.

Hva er totalforsvaret?

Havtil er en del av totalforsvaret i Norge. Dette er en fellesbetegnelse for landets militære forsvar og den sivile beredskapen.

Totalforsvaret omfatter støtte og samarbeid mellom Forsvaret og det sivile samfunn om forebygging, beredskapsplanlegging og operative forhold.

Målet med totalforsvaret er at samfunnet i alle typer kriser skal kunne opprettholde en fungerende nasjonal kriseledelse, kunne håndtere mange skadde personer, sikre mat-, vann og energiforsyning og kommunikasjons- og transportsystemer.





Hvem har ansvar for sikkerheten?

Sikkerhetsregimet, både innenfor petroleumsvirksomheten og de andre virksomhetene Havtil har ansvar for, bygger på tydelig ansvars plassering.

Grunnprinsippet i sikkerhetsregimet er at det er selskapene selv som har ansvar for at sikkerheten blir ivaretatt og at regelverket blir fulgt. Selskapene har også en egeninteresse i å forebygge ulykker og sikre et forsvarlig arbeidsmiljø.

Myndighetene har ansvar for å fastsette regelverk og føre tilsyn med virksomheten, men det er hvert enkelt selskap som er ansvarlig for sikkerheten i sin virksomhet. Slik må det være, fordi det er den enkelte aktør som har nødvendig detaljkunnskap, beslutningsmyndighet og ikke minst ressurser til å sørge for at kravene i regelverket ivaretas og etterleves.

Både regelverket og vår oppfølging av selskapene er innrettet slik at det underbygger selskapenes opplevelse av ansvar.



Hvilket ansvar har myndighetene?

Havtil er ansvarlig for å sette rammer for virksomheten og følge opp at den foregår på forsvarlig måte. Oppgavene innebærer å utvikle regelverk, føre tilsyn med at selskapene etterlever kravene og på hensiktsmessig måte bruke reaksjonsmidler (som pålegg) ved regelverksbrudd.

Myndighetene har ansvar for at det tenkes helhetlig omkring regulering av virksomheten, og vi er opptatt av at regelverksutviklingen følger den generelle utviklingen i næringen. Havtil har også ansvar for å vurdere om standardene regelverket henviser til, er gode nok.

Erfaringsoverføring og ansvarliggjøring av aktørene er viktige mål for den samlede oppfølgingen av helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten. I Havtil legger vi stor vekt på å formidle kunnskap om risiko.

Hvor går grensen for myndighetsansvaret?

Næringen er selv ansvarlig for at virksomheten drives forsvarlig og er i samsvar med kravene i regelverket.

Den som eier risikoen, har også ansvar for å håndtere den. Det er verken mulig eller ønskelig for myndighetene å detaljstyre virksomheten. Detaljregulering kan blant annet bidra til å undergrave selskapenes opplevelse av ansvar.



Hvilket ansvar har arbeidstakerne?

Arbeidstakerne har en viktig oppgave i sikkerhetsarbeidet; en rolle som gir rettigheter og medfører plikter.

Selskapene må legge til rette for reell arbeidstakermedvirkning og sørge for at lovpålagte ordninger som arbeidsmiljøutvalg og vernetjeneste brukes på en god og konstruktiv måte.

Hva er målet med arbeidstakermedvirkning?

Arbeidstakermedvirkning er et regelverkskrav i Norge. Prinsippet er at den som blir eksponert for risiko, skal ta del i beslutninger knyttet til helse, miljø og sikkerhet. Hensikten er blant annet å bruke arbeidstakernes samlede kunnskap og erfaring for å sikre at saker blir tilstrekkelig belyst før det treffes beslutninger. Verneombudene og medlemmene i arbeidsmiljøutvalgene har en viktig rolle i dette.

Hvorfor er arbeidstakermedvirkning viktig?

Regelverket for petroleumsvirksomheten er i hovedsak basert på funksjonskrav som fastslår hvilket sikkerhetsnivå som skal oppnås, men ikke hvordan. Selskapene har stor frihet til å velge hvordan de skal møte regelverkskravene, noe som innebærer at en rekke løsninger besluttet på lokalt nivå. Dette understreker hvor viktig det er at alle involverte parter har reell mulighet til å bli hørt.

Hvordan bidrar medvirkning til å styrke sikkerheten?

I selskaper med godt samarbeidsklima og reell arbeidstakermedvirkning, ser vi at samarbeidet bidrar positivt i arbeidet med helse, miljø og sikkerhet. Arbeidstakerne bidrar til at ledelsen får et godt grunnlag for vanskelige beslutninger. Når slike avgjørelser er tatt, tar det kortere tid å gjennomføre tiltakene.



Hva betyr tillit for sikkerheten?

Tillit mellom partene dreier seg ikke bare om et konstruktivt samarbeidsklima; tillit er også en forutsetning for den norske modellen for myndighetsutøvelse.

Dersom tilliten mellom myndigheter, selskaper og arbeidstakere skulle forvitte, vil grunnlaget for dagens system bli vesentlig svekket. Konsekvensene kan bli sterkere detaljstyring og et tilsyn som er mer preget av inspeksjon og kontroll.

Tillit kommer ikke av seg selv. Tillit bygges gradvis opp gjennom dialog og samhandling.

Hvorfor er åpenhet så viktig?

Åpenhet er et vesentlig element i å skape tillit. I Norge har vi lang tradisjon for åpenhet, spesielt innenfor offentlig forvaltning. I korthet sier offentlighetsloven at all korrespondanse, saksbehandling og lignende skal være offentlig tilgjengelig dersom ikke bestemte forhold tilsier noe annet.

Havtil mottar flere tusen søknader om dokumentinnsyn årlig. Bare en liten del av begjæringene, i gjennomsnitt cirka tre prosent, blir helt eller delvis avslått, da med hjemmel i unntaksbestemmelsene i offentlighetsloven.

Selskapene skal imidlertid føle seg trygge på at sensitiv informasjon ikke kommer på avveie. Derfor gjør Havtil en nøye vurdering av hver enkelt innsynsbegjæring for å ta stilling til om dokumentene kan offentliggjøres.



Hva er trepartssamarbeid?

Trepartssamarbeid har lang tradisjon i norsk arbeidsliv. I petroleumsvirksomheten innebærer dette konkret at arbeidstakere, arbeidsgivere og myndigheter sitter sammen i konstruktivt samarbeid om forbedringer - blant annet innenfor sikkerhet og arbeidsmiljø.

Trepartssamarbeid representerer en verdi det er stor enighet om å ta vare på. Også Havtil er svært opptatt av denne formen for samhandling, og vi bruker mye ressurser på den.

Hva er de viktigste arenaene for trepartssamarbeid?

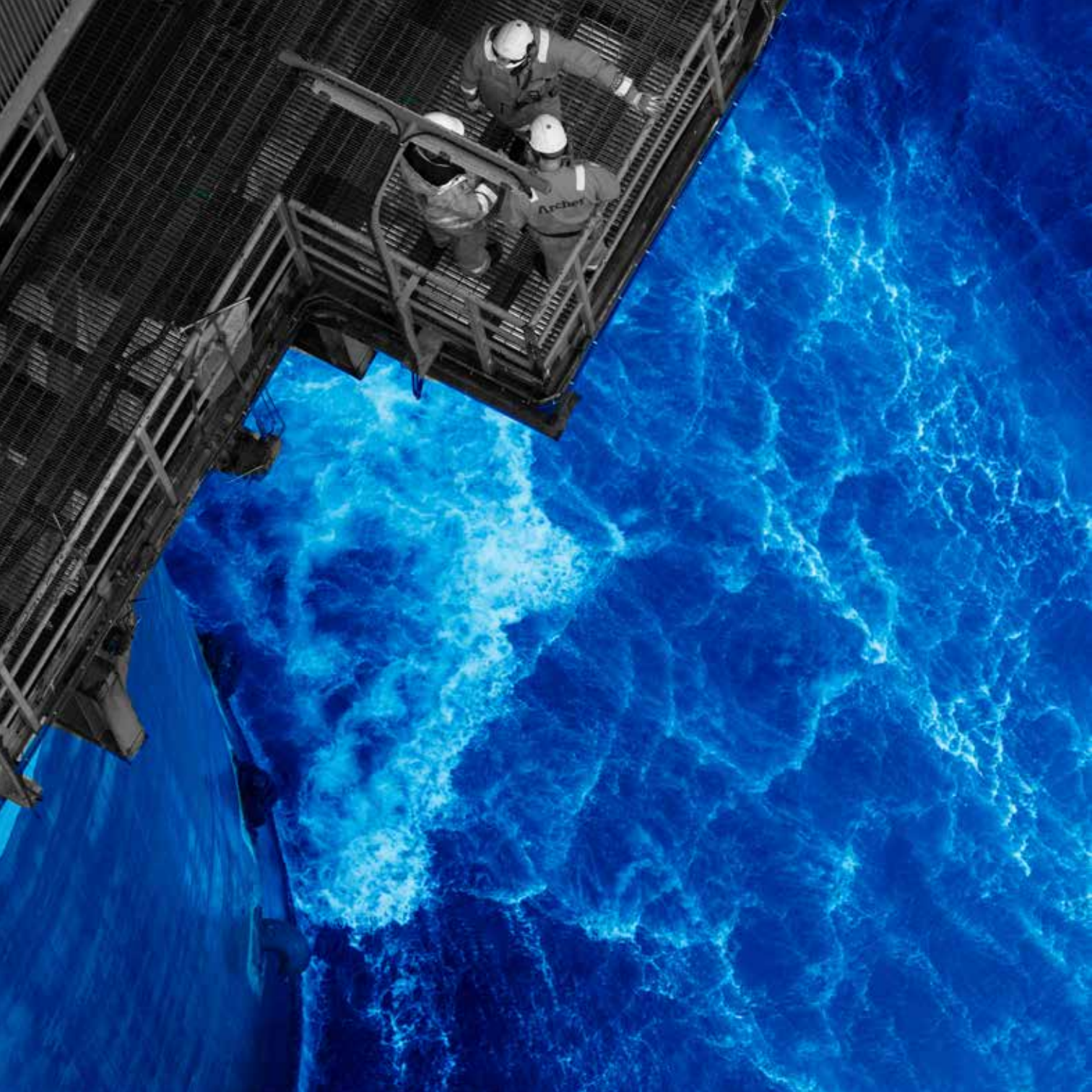
I petroleumsvirksomheten er det etablert flere fora for trepartssamarbeid. To av de mest sentrale er Regelverksforum og Sikkerhetsforum.

Hva er Regelverksforum?

Regelverksforum er en arena for informasjonsdeling, diskusjon og tilbakemelding, der målet er utvikling og vedlikehold av rammesettende dokumenter for petroleumsvirksomheten. I forumet diskuterer partene praktisk implementering og bruk av forskriftene. Medlemmene utveksler synspunkter på innholdet i nytt og endret regelverk og erfaringer fra bruken av regelverket.

Hva er Sikkerhetsforum?

Sikkerhetsforum er en trepartsarena som legger til rette for og stimulerer til samarbeid og debatt om sentrale HMS-utfordringer i petroleumsvirksomheten til havs og på landanlegg, og innenfor andre områder, som fornybar energiproduksjon til havs. Forumet ledes av Havtil-direktøren og består ellers av HMS-personell, ledere og sentrale beslutningstakere blant partene i næringen, med departementet som observatør.





Hvem er Havtil?

Havindustritilsynet (Havtil) er et statlig tilsyns- og forvaltingsorgan underlagt Energidepartementet (ED).

Våre ansvarsområder omfatter:

- petroleumsvirksomheten på norsk kontinentalsokkel i tillegg til sju petroleumsanlegg på land og tilhørende rørledningssystemer
- virksomhet knyttet til fornybar energiproduksjon til havs
- virksomhet knyttet til transport og lagring av CO₂ på kontinentalsokkelen
- virksomhet knyttet til utvinning av havbunnsmineraler

Hva er Havtils oppgaver?

Havtil fører tilsyn med arbeidsmiljø, sikkerhet, beredskap og sikring (i petroleumsvirksomheten) og er i tillegg utpekt som tilsynsmyndighet etter sikkerhetsloven for petroleumssektoren. Havtil er også et direktorat.

De viktigste oppgavene våre er å utvikle og fastsette regelverk, føre tilsyn med selskapene, forvalte og formidle kunnskap, gi faglige råd til departementet og være kompetanseorgan på vårt område - overfor næringen, andre myndigheter og allmennheten. Tilsyn er ett av våre fire sentrale virkemidler (se også side 31), og omfatter mange ulike aktiviteter.

Havtil er bemannet og organisert for å speile de næringene vi har ansvar for, og vi har høyt kvalifiserte medarbeidere med bredde- eller spisskompetanse innenfor sentrale fagområder som:

- Arbeidsmiljø
- Boring og brønn
- HMS-, vedlikehold- og prosjektstyring
- Konstruksjonssikkerhet
- Logistikk og beredskap
- Prosessintegritet
- Sikring, cyber og samfunnssikkerhet



Hvilke virkemidler har Havtil?

Havtil har en rekke virkemidler til rådighet for å bidra til måloppnåelse.

Sentrale virkemidler er:

- Tilsyn
- Informasjon og veiledning
- Regelverk og standarder
- Rådgivning

Vi bruker virkemidlene både enkeltvis og sammen, slik at de gir best mulig effekt og bidrar til forbedring innen sikkerhet, arbeidsmiljø, beredskap og sikring innenfor våre ansvarsområder.

Utgangspunktet for vårt reguleringsregime er aktørenes ansvar for å drive forsvarlig virksomhet og etterleve HMS-regelverkets krav. Et viktig prinsipp er at selskapene selv, gjennom sine systemer og bruken av disse, skal kunne demonstrere at de har god, egen oppfølging og risikostyring.

Vårt tilsyn skal være risikobasert ved at innsatsen tilpasses og rettes mot virksomheter og forhold der risikoen for storulykker, skader og yrkessykdom vurderes å være størst.



Regelverk

Hvordan er regelverket bygd opp?

Hva kjennetegner regelverket?



Hva er Havtils ansvar?

Havtil utvikler og forvalter regelverk for sikkerhet og arbeidsmiljø innenfor petroleumsvirksomheten og våre andre ansvarsområder - som fornybar energi-produksjon til havs, utvinning av havbunns-mineraler og transport og lagring av CO₂ på kontinentalsokkelen.

Dette er et ansvar som er delegert fra departementet.

Hvordan utvikles regelverket?

Utviklingen av regelverket foregår i nært samarbeid med partene i næringen. I dette arbeidet er Regelverksforum en sentral arena.

Regelverksforum er en trepartsarena som ledes av Havtil. Her møtes representanter for arbeidstakerne, arbeidsgiverne og myndighetene flere ganger i året. Det er ofte i Regelverksforum at endringer i regelverket initieres.

Næringen utvikler stadig nye måter å drive virksomheten på. Dette krever at myndighetene følger med og sørger for at regelverket er tilpasset de nye løsningene.

Regelverket oppdateres årlig for å sikre at det til enhver tid er tilpasset aktuelle utfordringer.

Hvor finner du regelverket?

Regelverket vårt er tilgjengelig på havtil.no



MDK-28
MDK-33

MDK-780

MDK-58

MDK-226

MDK-171

FIBC
045

LAUNDRY

C-10-1844

Hvordan er regelverket bygd opp?

Petroleumsvirksomheten i Norge er underlagt flere lover. Petroleumsloven hjemler rammene for de overordnede kravene til sikkerhet i virksomheten, mens arbeidsmiljøloven hjemler de overordnede kravene til arbeidsmiljø. I tillegg kommer forurensingsloven, brann- og eksplosjonsloven og en rekke helselover.

Hva er de viktigste forskriftene?

De mest sentrale bestemmelsene for helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten finnes i forskriftene. Rammeforskriften fastlegger de grunnleggende sikkerhetskravene til organisering og utførelse av petroleumsvirksomheten. Andre regelverkskrav finnes i styringsforskriften, aktivitetsforskriften, innretningsforskriften og teknisk- og operasjonell forskrift, i tillegg til seks felles arbeidsmiljøforskrifter.

Egne veiledninger til forskriftene viser hvordan bestemmelsene i en forskrift kan oppfylles. Forskriftene og veiledningene må sees i sammenheng for best mulig forståelse av hvordan forskriftskrav skal innfris.

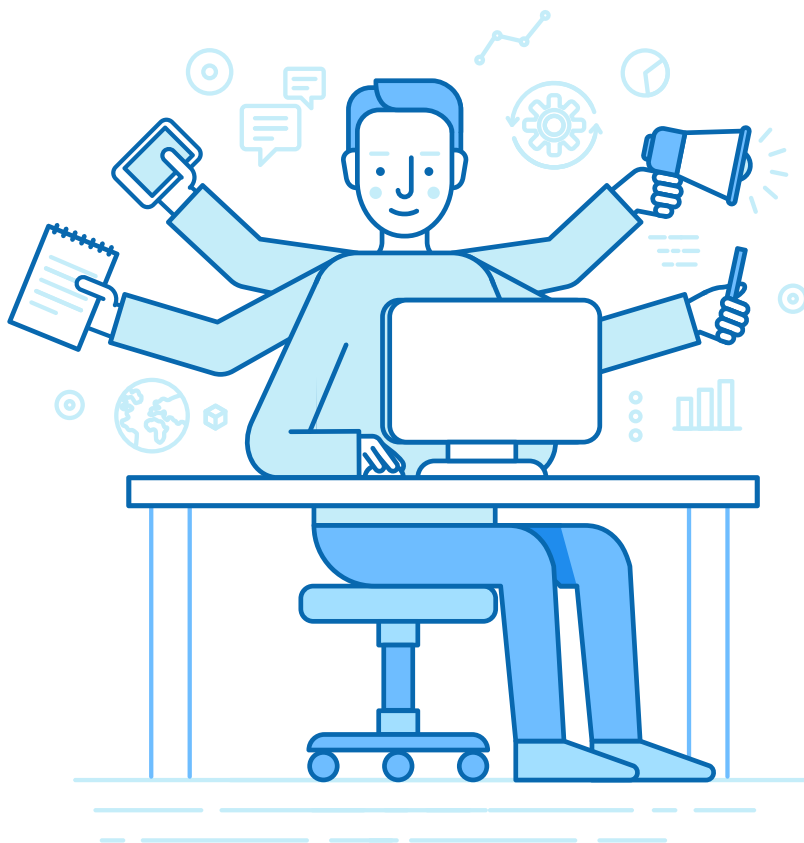
Hvordan brukes standardene?

Veiledningene gir på enkelte områder anbefalte løsninger, for eksempel industristandarder, som er en måte å oppfylle forskriftens krav på. Velges den anbefalte løsningen, er kravet å anse som oppfylt. Velges en alternativ løsning, må selskapet dokumentere at kravet er oppfylt på en måte som er minst like god som den anbefalte.

Hvem har ansvar for standardene?

De funksjonskravbaserte forskriftskravene viser ofte til industristandarder, som næringen selv utvikler og forvalter. Robuste industristandarder avhenger av at selskapene går sammen om å finne de beste løsningene. Dette er ressursbesparende, samtidig som industriens ansvar synliggjøres.

Havtil følger standardiseringsarbeidet nøye og er blant annet observatør i en rekke komiteer. Vi vurderer også egnetheten av standardene i forhold til sikkerhetsnivået som ønskes oppnådd.



Hva kjennetegner regelverket?

Bestemmelsene i de norske HMS-forskriftene er i hovedsak formulert som funksjonsbaserte krav. Kravene angir hvilket sikkerhetsnivå som skal oppnås, men ikke hvordan. Dette gir selskapene stor frihet til å fastlegge hvordan de konkret skal møte myndighetskravene.

Selv om funksjonsbaserte krav er i flertall, inneholder regelverket også preskriptive (spesifikke) krav der vi mener det er nødvendig.

Hva er fordelene med funksjonsbaserte regelverkskrav?

En viktig fordel med funksjonsbaserte krav kontra spesifikke krav, er at den teknologiske utviklingen ikke løper fra regelverket. Alternativet kunne bli et regelverk som stadig måtte revideres for å holde tritt med ny teknologi og nye løsninger.

Funksjonsbaserte krav understreker også at det enkelte selskap har ansvar for å planlegge og gjennomføre sin virksomhet slik at sikkerhetsmålene oppnås.

Hva er veiledninger?

For å unngå misforståelser om hva som må til for å etterleve regelverkets krav, er det gitt veiledninger. Disse viser ofte til anerkjente, norske eller internasjonale industristandarder med krav til blant annet konstruksjoner, utstyr eller prosedyrer.

Et regelverkskrav anses å være oppfylt dersom man legger en slik anbefalt løsning til grunn. Det er likevel fullt mulig å velge en alternativ løsning. Da må det imidlertid dokumenteres at kravet er oppfylt på en måte som er minst like god som den anbefalte.





Hva er tilsyn?

Tilsyn omfatter alle aktiviteter som gir oss grunnlag for å vurdere om og følge opp at selskapene driver virksomheten forsvarlig og i tråd med regelverket.

Vårt tilsyn er risikobasert. Det betyr at tilsynsaktiviteter blir planlagt ut fra samlede vurderinger av hvor risikoen er høyest – ikke ut fra bestemte intervaller eller prinsipper om regelmessige besøk.

Tilsyn er ett av våre fire sentrale virkemidler (se også side 31), og omfatter mange ulike aktiviteter.

Tilsyn omfatter blant annet:

- Revisjoner og verifikasjoner på innretninger, landanlegg og byggeplasser
- Dialog og møter med næringen
- Datainnsamling om risiko, ulykker og hendelser
- Gransking av ulykker
- Bruk av reaksjonsmidler
- Behandling av samtykkesøknader
- Vurdering av utbyggingsplaner
- Samsvarsuttalelser (SUT) for flyttbare innretninger
- Aktørvurdering og konsesjonstildelinger
- Produktkontroll gjennom markedstilsyn



Hvordan foregår tilsyn?

En tilsynsaktivitet, som for eksempel en revisjon, blir som regel varslet en stund på forhånd. Revisjonen starter vanligvis i god tid før revisjonslaget drar ut i felten, gjerne ved møter med det aktuelle selskapet. På møtene er både representanter fra ledelsen og arbeidstakerne med. I forbindelse med besøk offshore eller på landanlegg har vi egne møter med vernetjenesten. Hensikten er å sikre at synspunktene til arbeidstakerne kommer tydelig fram.

Tilsyn og verifikasjoner gjennomføres i all hovedsak ved stikkprøver - og har ikke som mål å undersøke alle forhold på en innretning.

Tilsynsaktivitetene blir oppsummert i egne rapporter, som danner grunnlag for å bestemme hvordan avvik, forbedringspunkter og andre funn skal følges opp. Det kan for eksempel være aktuelt å gi pålegg. Et pålegg er et vedtak som selskapet har plikt til å etterkomme.

Hvor finner du tilsynsrapportene?

Alle tilsynsrapporter, granskingsrapporter, varsel om pålegg og pålegg, likelydende brev, samtykker og samsvarsuttalelser (SUT) blir publisert på havtil.no.



Hva skjer når regelverket brytes?

Dersom Havtil finner avvik eller brudd på regelverket når vi fører tilsyn, ber vi alltid om en redegjørelse fra selskapet om hvordan de vil håndtere avviket.

Havtil følger opp alle avvik vi finner, og vi kontrollerer at selskapene korrigerer disse. Det er likevel viktig å understreke at det er selskapene selv som er ansvarlig for at virksomheten er sikker. Dette innebærer å følge regelverket.

Selskapene har plikt til å korrigere regelverksbrudd, enten det er de selv som har oppdaget avviket eller det er myndighetene som har påpekt det.

Hva skjer ved alvorlige brudd?

Når vi avdekker grove brudd på regelverket, kan vi bruke formelle reaksjonsmidler, for eksempel pålegg. Et pålegg er et kraftig, juridisk forpliktende virkemiddel som benyttes i forbindelse med alvorlige avvik.

Før vi gir et selskap pålegg, sender vi som regel varsel om pålegg. I enkelte tilfeller gis pålegget direkte.

Hvilke andre reaksjonsmidler har Havtil?

I en mer akutt situasjon, for eksempel ved en fare- og ulykkessituasjon som truer sikkerheten, har Havtil hjemmel til å bruke enda strengere reaksjonsmidler, som umiddelbar stansing av aktivitet.

Vi har også hjemmel til å gi tvangsmulkt, for eksempel for å sikre at et pålegg oppfylles. Ved alvorlige og gjentatte brudd på arbeidsmiljøregelverket, kan vi illegge overtredelsesgebyr.



Hva gjør Havtil med alvorlige hendelser?

Uønskede hendelser skal rapporteres til Havtil. Vi mottar hvert år mellom 600 og 800 slike varsler og meldinger.

Havtils beredskapstelefon er døgnbemannet, året rundt. Varsel om uønskede hendelser blir registrert av beredskapsvakten, som vurderer hvor alvorlig situasjonen er og på hvilket nivå vi skal følge den opp.

Ved alvorlige hendelser kan vakten etablere Havtils beredskapsorganisasjon, som da får ansvar for å føre tilsyn med den pågående situasjonen fra vår beredskapssentral.

Hvilke hendelser granskes?

Alvorlige hendelser kan resultere i at Havtil velger å starte formell gransking. En slik beslutning fattes etter at den akutte situasjonen er avklart.

Det kan være flere grunner til at Havtil velger å granske. Hendelsens alvorlighet er det viktigste kriteriet, men også andre forhold kan være utslagsgivende.

Eksempler på hendelser som granskes av Havtil:

- storulykke og tilløp til storulykke
- dødsfall i forbindelse med arbeidsulykke
- alvorlig personskade med potensial for dødsfall
- alvorlig svekking eller bortfall av sikkerhetsfunksjoner og barrierer som setter en innretnings integritet i fare

Hva er målet med våre granskinger?

For oss som tilsynsmyndighet er læring og erfaringsoverføring hovedformålet med å granske. Havtils gransking har først og fremst til hensikt å avklare hendelsesforløp og bakenforliggende årsaker, slik at både næringen og myndighetene kan lære av hendelsen.

Gransking er et viktig virkemiddel for å innhente kunnskap om hva som utløser alvorlige situasjoner, og en viktig del av tilsynet med bransjen.

Våre granskninger har ikke til hensikt å avdekke mulige straffbare handlinger. Straffbare forhold sorterer under politiet. Dersom politiet etterforsker en hendelse, vil Havtil som regel bli bedt om å gi faglig bistand.



Petroleumsvirksomheten

Hva er Havtils rolle?

Hvem kan drive petroleumsvirksomhet?

Hva er en rettighetshaver?

Hva er påseplikt?

Hva vet vi om risikonivået i petroleumsvirksomheten?

Hva er et samtykke?

Hva er samsvarsuttalelse (SUT)?



Hva er Havtils rolle?

Petroleumsvirksomheten er Norges desidert største næring målt i verdiskaping, statlige inntekter og eksportverdi.

Stortinget har som mål at norsk petroleumsvirksomhet skal være verdensledende innenfor helse, miljø og sikkerhet. Ambisjonen har stått fast i mange år, og gir viktige føringer for arbeidet med sikkerhet.

Havtil har myndighetsansvar for sikkerhet, arbeidsmiljø, beredskap og sikring i petroleumsvirksomheten. Vi utvikler HMS-regelverket og fører tilsyn med at selskapene driver forsvarlig.

Havtil fører tilsyn med petroleumsvirksomheten til havs og på sju landanlegg tilknyttet virksomheten. Landanleggene er tett koblet til petroleumsvirksomheten til havs, både teknologisk og organisatorisk. Også regelverket er felles til havs og på land.

Ansvarer vårt omfatter alle faser av virksomheten, fra aktørvurdering og konsesjons-tildeling til fjerning og avslutning.

Hvem kan drive petroleumsvirksomhet?

Alle selskaper som ønsker å drive petroleumsvirksomhet på norsk sokkel, må være kvalifisert som rettighetshaver eller operatør. Selskapene må vise at de kan bidra til økt verdiskaping og at de har HMS-kompetanse som bidrar til å styrke sikkerheten. Det er Havtil og Sökkeldirektoratet som vurderer nye aktører på vegne av sitt overordnede departement.

Hvordan tildeles konsesjoner?

Utvinningstillatelser blir gitt i faste konsesjonsrunder og årlige tildelinger i forhånds-definerte områder (TFO). Selskapene som får konsesjon, må ha geologisk forståelse, teknisk ekspertise, finansiell styrke og HMS-kompetanse. Konsesjonene tildeles av Energidepartementet, blant annet basert på råd fra Havtil.



Hva er en rettighetshaver?

En rettighetshaver er et selskap som har en utvinningstillatelse tildelt under petroleumsloven. Det er som regel flere rettighetshavere innenfor en utvinningstillatelse, men bare én av rettighetshaverne utpekes som operatør. Alle rettighetshaverne plikter å bidra aktivt i utvinningstillatelsen, blant annet ved å kontrollere at operatøren har god styring på aktivitetene.

Hva er en operatør?

Operatøren er den som på rettighetshavernes vegne står for den daglige ledelsen av aktivitetene i utvinningstillatelsen. Det er

operatøren som har det overordnede ansvaret for at virksomheten foregår på forsvarlig måte og i samsvar med regelverket. Operatøren skal påse at alle som utfører arbeid for seg, etterlever kravene i HMS-regelverket.

Hva er en entreprenør?

Entreprenørene leverer tjenester innenfor ulike områder, som for eksempel boring, brønnservice og vedlikehold. Entreprenøren er ansvarlig for sikkerheten i egne operasjoner og plikter å ha et styringssystem for å ivareta helse, miljø og sikkerhet innenfor sitt ansvarsområde.

Hva er påseplikt?

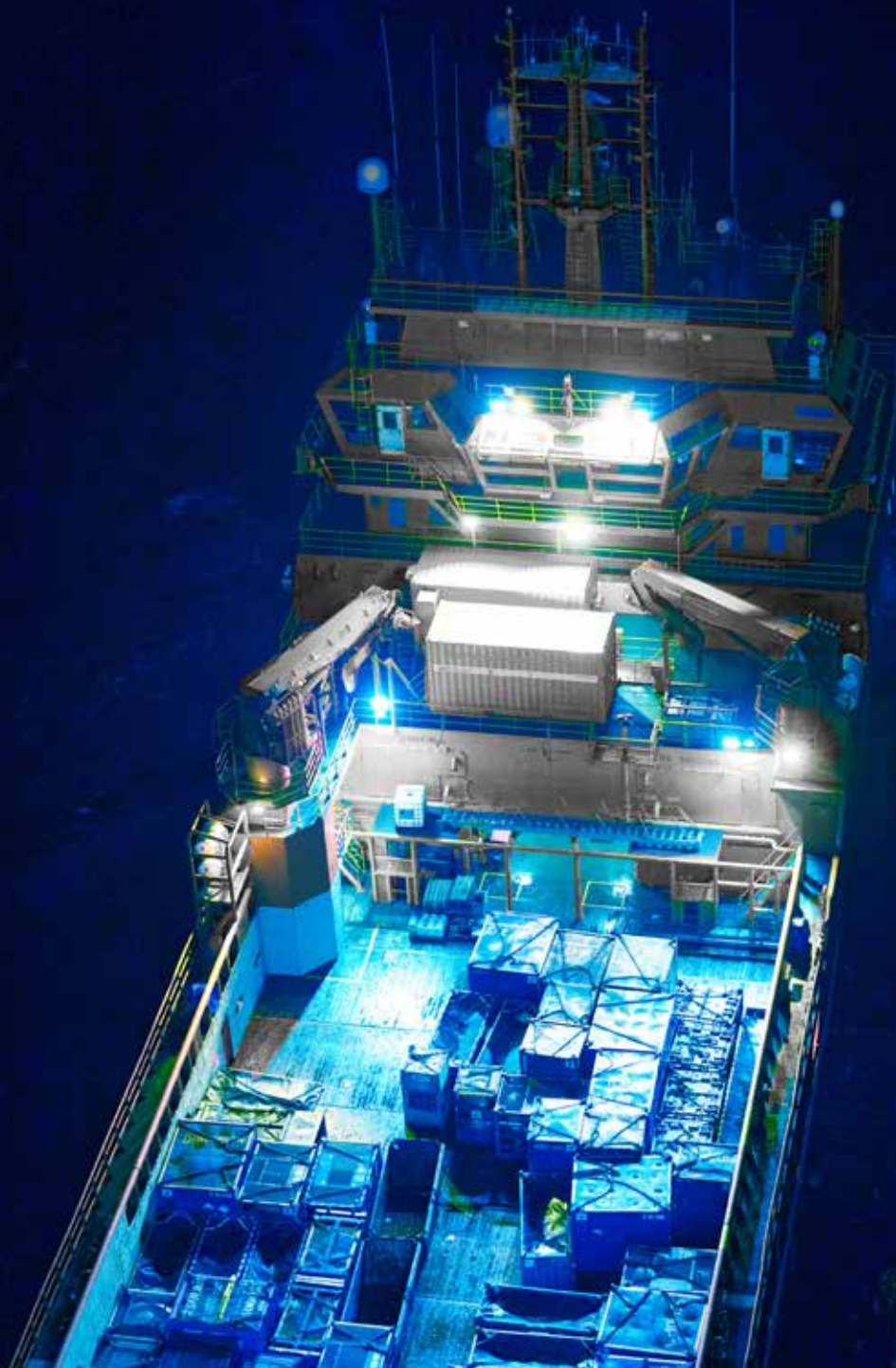
Operatøren har et særlig ansvar for at virksomheten samlet foregår på en forsvarlig måte og i samsvar med regelverket. Operatøren skal påse at alle som utfører arbeid for seg, etterlever kravene i HMS-regelverket. Denne såkalte påseplikten er en generell, overordnet oppfølgingsplikt som kommer i tillegg til det enkelte selskapets plikt til å etterleve regelverket.

Det må framgå av operatørens styringssystem hvordan påseplikten skal ivaretas.

Har også rettighetshaverne påseplikt?

Ja, rettighetshaverne skal legge til rette for at operatøren kan gjennomføre sine oppgaver og påse at operatøren utfører disse i tråd med regelverkskravene.

En rettighetshaver har ansvar for å aksjonere dersom selskapet avdekker forhold som ikke er i overensstemmelse med regelverket.



Hva vet vi om risikonivået i petroleumsvirksomheten?

Risikonivå i norsk petroleumsvirksomhet (RNNP) er et årlig kartleggingsarbeid som ledes av Havtil. RNNP overvåker aspekter ved storulykkesrisiko, arbeidsmiljørisiko og risiko for akutte utslipp.

Arbeidet bidrar til felles forståelse for utviklingen av risikonivået blant partene i næringen. For Havtil utgjør målingene i RNNP også et viktig grunnlag for planlegging av tilsynsaktiviteter og regelverksutvikling.

Kartleggingen er basert på flere metoder som skal utfylle hverandre:

- Indikatorer som identifiserer forhold som har oppstått, deriblant et antall såkalte tilløpshendelser til definerte fare- og ulykkessituasjoner (DFUer) som er viktige for sikkerhet og arbeidsmiljø.
- Indikatorer som identifiserer forhold knyttet til robustheten til sikkerhetskritiske barrierer og vedlikehold.
- Spørreskjemaundersøkelse som måler de ansattes opplevelse av HMS-arbeidet
- Dybdestudier av utvalgte forhold tilknyttet utvikling i risikonivået.

Hva forteller RNNP-tallene om storulykkesrisiko?

Risiko, som alltid handler om framtiden, er svært vanskelig å måle direkte. Det benyttes derfor indikatorer som speiler hvordan selskapene lykkes med å styre faktorer som påvirker risiko – også storulykkesrisiko.

Sett over tid gir den såkalte totalindikatoren for storulykkesrisiko et bilde av hvordan aktørene lykkes med å styre forhold som påvirker risiko. Dette er informasjon som kan benyttes til å vurdere usikkerheten knyttet til framtidig risiko. Når det er sagt, er det viktig å ha med seg at kunnskap basert på historie ikke gir garantier for hva som kan skje framover i tid.

Hvor kan du lese RNNP-rapportene?

Resultatene fra kartleggingen presenteres i årlige rapporter, som publiseres og omtales på havtil.no



Hva er et samtykke?

For å imøtekomme selskapenes behov for forutsigbarhet, og for å sikre at de har god styring, krever regelverket at selskapene innhenter samtykke fra Havtil ved viktige milepæler. Samtykker er en forutsetning for all aktivitet på norsk sokkel.

Når må operatøren få samtykke?

En operatør må få samtykke fra Havtil:

- før gjennomføring av undersøkelser hvor det skal bores dypere enn 200 meter under sjøbunnen
- før gjennomføring av leteboringer
- før gjennomføring av bemannede undervannsoperasjoner
- før en innretning eller deler av den blir tatt i bruk
- før utforming av større ombygginger eller endring av bruksformål
- før bruk av en innretning ut over levetiden og forutsetningene som er lagt til grunn
- før disponering/fjerning/flytting av en innretning
- før fjerning eller endring av bruken av et fartøy som har vesentlig sikkerhetsmessig funksjon

Hva betyr det at Havtil gir samtykke?

Et samtykke innebærer at Havtil formelt uttrykker tillit til at selskapet er i stand til å gjennomføre den aktuelle aktiviteten på forsvarlig måte, og i samsvar med regelverkskravene.

Et samtykke har i prinsippet ingen utløpsdato; det gjelder for tidsrommet aktiviteten er planlagt å vare. I hele denne perioden er det selskapets ansvar å forsikre seg om at forutsetningene som samtykket bygger på, blir opprettholdt.

Dersom et selskap oppdager et avvik fra forutsetningene, skal selskapet på eget initiativ iverksette nødvendige tiltak for å rette opp i eller fjerne avviket, slik at sikkerheten blir fullt ut ivaretatt.

Et samtykke betyr ikke at Havtil godkjenner en innretning, utstyr, komponenter, prosedyrer, kvalifikasjoner eller lignende.



Hva er samsvarsuttalelse (SUT)?

Alle flyttbare innretninger (borerigger, floteller etc.) som er registrert i et nasjonalt skipsregister, må ha en samsvarsuttalelse (SUT) fra Havtil for å delta i petroleumsvirksomhet på norsk sokkel.

SUT uttrykker vår tillit til at petroleumsvirksomhet kan gjennomføres med innretningen innenfor regelverkets rammer.

SUT-vedtaket er basert på opplysninger som søkeren gir i en egen søknad. Dokumentet skal omhandle både tekniske forhold på innretningen og selskapets organisasjon og systemer for styring av sikkerheten.

Opplysningene verifiseres av Havtil gjennom stikkprøvekontroller på utvalgte områder. Dette gjøres ved tilsyn og/eller spørsmål til entreprenøren.

Hva er hensikten med ordningen?

Målet med SUT-ordningen er å klargjøre ansvar, effektivisere samtykkeprosessen og skape større forutsigbarhet for aktørene i næringen.

Er SUT en godkjenningsordning?

Det finnes ingen ordninger i virksomheten som betyr at Havtil godkjenner innretninger, utstyr, komponenter, prosedyrer, kvalifikasjoner eller lignende. Dette er en logisk konsekvens av prinsippet om at selskapene alltid er ansvarlige for egen virksomhet. Myndighetsgodkjenning ville innebære en overføring av ansvar fra selskapene til myndighetene.

Selskapene har imidlertid behov for en viss forutsigbarhet ved aktiviteten sin. Det at en flyttbar innretning har SUT, gjør at prosessen blir enklere når vi etterpå mottar søknad om samtykke for å drive aktivitet med riggen/innretningen. SUT-dokumentet går da inn som en del av grunnlaget for samtykkebehandlingen.





Hva er Havtils rolle?

Havtil har myndighetsansvar for sikkerhet og arbeidsmiljø innenfor fornybar energi-produksjon til havs på norsk sokkel.

Ansvarer omfatter å utvikle regelverk og føre tilsyn med utbygging og drift av vindkraftverk til havs. Regjeringens ambisjon er å ha tildelt areal med et potensiale for 30 GW havvindproduksjon på norsk sokkel innen 2040.

De to første områdene på norsk sokkel som er åpnet for bygging av havvind, er Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II.

Utsira Nord passer for flytende vindturbiner, mens Sørlege Nordsjø II passer for både bunnfaste og flytende turbiner.

På grunn av havdybden er det størst potensial for havvind i Norge i form av flytende havvind.

Hva er forskjellen på flytende og bunnfast havvind?

Bunnfast havvind kan i dag nyttes ned til 60 meters havdyp. Fram til nå har det meste av havvind som er bygd ut eller som er under utbygging i verden, vært bunnfast.

Det fins mange ulike fundament for bunnfast havvind. Valg av løsning kommer an på hvor dypt det er og hvordan bunnforholdene er på stedet der turbinene skal plasseres.

Ved havdyp på mer enn 100 meter må det i dag brukes flytende fundament. Ulike teknologier er under utvikling, men felles for alle er at fundamentet må gi stabilitet nok til å tåle høye bølger, strømmer og utfordrende vindforhold.



Hva er likheten mellom havvind og petroleumsvirksomhet?

Både havvind og olje- og gassproduksjon dreier seg om industriell virksomhet til havs. Havvind har også mange fellestrekk med petroleumsvirksomheten når det gjelder teknologiske og driftsmessige løsninger. De ulike fasene av virksomheten er også like; fra prosjektering, bygging, installasjon, drift og vedlikehold til fjerning.

Hva er likheter og ulikheter når det gjelder risiko?

Det er flere paralleller mellom havvind og petroleumsvirksomheten til havs når det gjelder risikoforhold og sikkerhetsutfordringer. Innenfor begge virksomhetene

er det utfordringer knyttet til for eksempel løfting og marine operasjoner, arbeid i lukkede rom, høyspent, fallende gjenstander, håndholdt verktøy og arbeid i høyden.

Den største forskjellen mellom havvind og petroleumsvirksomhet er at den dominerende risikoen knyttet til håndtering av store mengder olje og gass under trykk, ikke er til stede på innretninger knyttet til havvind.

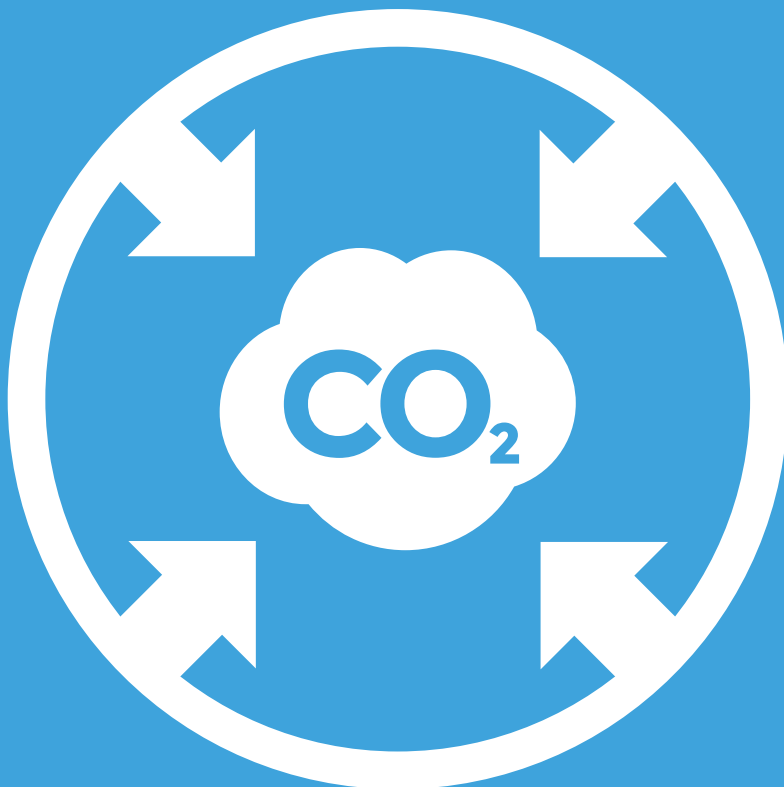
Dette medfører at risikoen for storulykker er vesentlig mindre innenfor havvind. Men også i denne virksomheten er det potensial for storulykker og hendelser med flere dødsfall.



CO₂-transport og -lagring

Hva er Havtils rolle?

Hvorfor lagres CO₂ på norsk sokkel?



Hva er Havtils rolle?

Havtil har myndighetsansvar for sikkerhet og arbeidsmiljø ved transport og lagring av CO₂ på norsk sokkel.

Answaret vårt omfatter å utvikle regelverk og føre tilsyn med virksomheten. Vi gir blant annet samtykker til injeksjonsbrønner, følger opp anlegg og grensesnitt mot andre myndigheter og deltar i lisenstildelinger, prosjekters styringsorganer og i internasjonalt myndighetssamarbeid.

Målet er å legge til rette for sikker CO₂-håndtering gjennom regelverk, veiledning og tilsyn i takt med den teknologiske utviklingen.

Hvordan foregår fangst og lagring av CO₂?

Karbonfangst går ut på å fange CO₂ fra industri/kraftproduksjon og lagre den permanent under havbunnen for å hindre utslipp til atmosfæren. Hele prosessen refereres til som karbonfangst og -lagring, eller CCS (carbon capture and storage).

Proessen har tre trinn:

- **Fangst:** CO₂ separeres fra andre gasser i industrielle utslipp eller naturgass.
- **Transport:** CO₂-gassen komprimeres til væske for enklere frakt, enten med skip eller i rør.
- **Lagring:** Flytende CO₂ injiseres i et reservoar langt under havbunnen for permanent, sikker lagring. Reservoaret overvåkes for å forhindre lekkasjer.

Norge har over 25 års erfaring med sikker CO₂-lagring fra feltene Sleipner og Snøhvit. Dette er Europas eneste operative CO₂-håndteringsprosjekter, og erfaringene er verdifulle i arbeidet med framtidig CO₂-håndtering.



Hvorfor lagres CO₂ på norsk sokkel?

Sikker CO₂-håndtering er et viktig tiltak for å redusere globale utslipp av klimagasser.

Ifølge FN og Det internasjonale energi-byrået (IEA) er karbonfangst og -lagring helt nødvendig for å nå klimamålene mest mulig kostnadseffektivt.

Norge arbeider for å realisere en kostnadseffektiv løsning for fullskala CO₂-håndtering gjennom Langskip-prosjektet.

Dette prosjektet omfatter fangst av CO₂ fra industrivirksomhet på Østlandet, frakt til mellomlagring på land i Øygarden utenfor Bergen og transport gjennom rør til permanent lagring i Utsirahøyden, 2600 meter under havbunnen i Nordsjøen.

Hva legger Havtil vekt på?

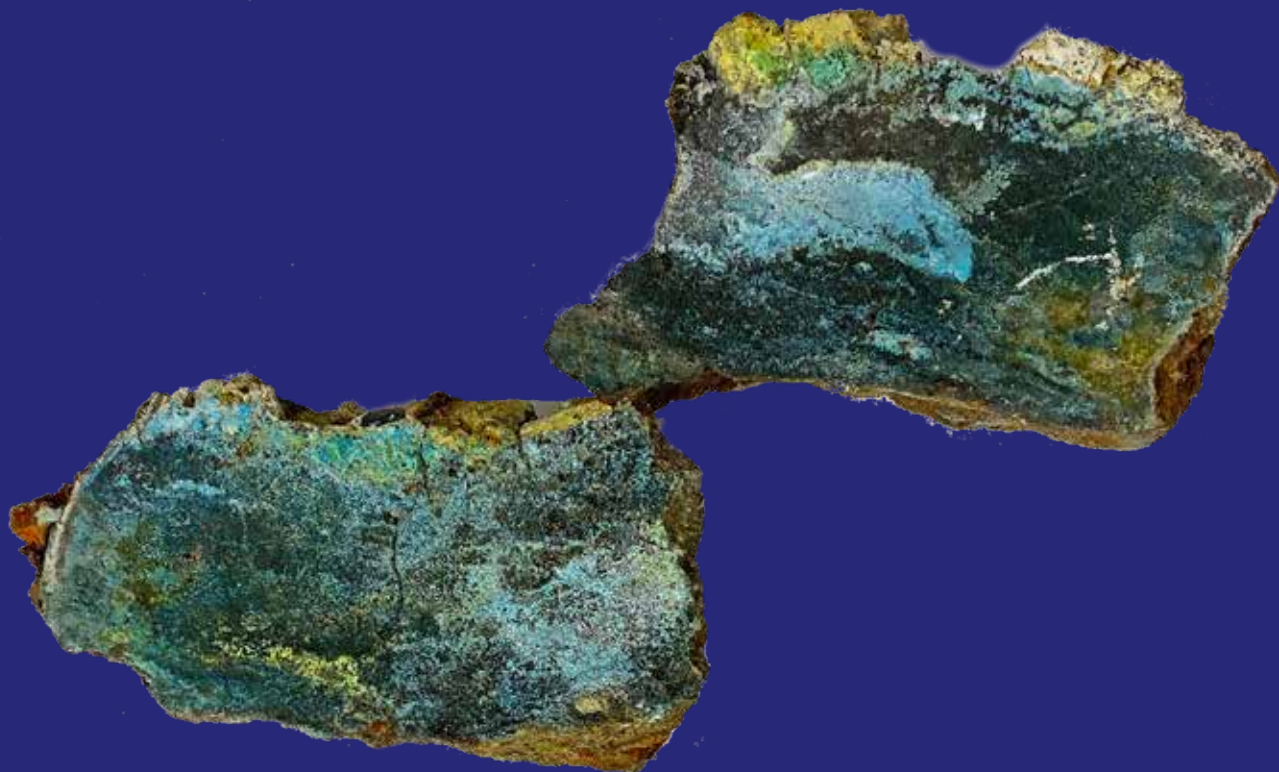
Flere selskaper har planer for CO₂-transport og -lagring på norsk sokkel, og flere lagringsområder er tildelt. Tildeling av lagringsområder skjer etter grundige vurderinger av sikkerhet og kompetanse.

CO₂-transport og -lagring skal foregå sikkert med hensyn til beskyttelse av mennesker, miljø og materielle verdier. I Havtils behandling av søknader vektlegges blant annet risikohåndtering av eventuelle eksisterende brønner i lagringskomplekset, og om søkerne oppfyller kriteriene for tildeling, blant annet at de har operasjonell erfaring.



Havbunnsmineraler

Hva er Havtils rolle?



Hva er Havtils rolle?

Havtil har myndighetsansvar for sikkerhet og beredskap ved utvinning av havbunnsmineraler på norsk sokkel.

Ansvaret innebærer å utvikle regelverk og føre tilsyn med virksomheten.

Hva er havbunnsmineraler?

Havbunnsmineraler er sulfider, manganskorper og mangannoduler som dannes i de dype delene av havet.

På norsk kontinentalsokkel har vi forekomster av sulfider og manganskorper. De inneholder metaller og mineraler som er viktige for mye av teknologien vi bruker i dag – for eksempel i batterier, PCer og mobiltelefoner.

Hva er Havtils oppgave?

Stortinget har vedtatt å åpne for å kartlegge og lete etter mineraler på norsk sokkel.

All mineralvirksomhet på norsk sokkel skal foregå sikkert. Havtil har fått ansvar for å utvikle regelverk for sikkerhet og arbeidsmiljø og for å føre tilsyn med mineralvirksomhet på sokkelen. Det er høye ambisjoner for sikkerheten knyttet til ny industriell virksomhet til havs, og som fagetat skal vi bidra til å regulere mineralvirksomhet på en sikker og forsvarlig måte.

Vi vil bygge på eksisterende kunnskap og sørge for at regelverket tar hensyn til de sikkerhetsmessige utfordringene denne typen virksomhet har.

Forekomstene av disse mineralene ligger på store havdyp, hovedsakelig på mellom 1500 og 6000 meters dybde.



Milepæler

- 1962:** Første henvendelse til norske myndigheter om oljeleting på norsk sokkel.
- 1965:** Første tillatelser til undersøkelse og boring. Krav til sikkerhet tas med som vilkår i konsesjonen
- 1966:** Første letebrønn bores
- 1969:** Ekofiskfeltet blir påvist
- 1971:** Stortinget vedtar "de 10 oljebud", som sikrer nasjonal styring og kontroll med oljevirksomheten
- 1972:** Stortinget vedtar opprettelsen av Statens oljedirektorat (OD)
- 1977:** Bravo-ulykken. Oljeutblåsing på 2/4 B-innretningen på Ekofiskfeltet. Ulykken medførte en grundig gjennomgang og evaluering av sikkerhetsregimet
- 1977:** Arbeidsmiljøloven blir gjort gjeldende for de faste innretningene på sokkelen.
- 1980:** Alexander L. Kielland-ulykken. 123 mennesker omkommer. Oppfølgingen av ulykken fører til omfattende endringer av den etablerte organiseringen av myndighetsansvar på HMS-området
- 1985:** Stortinget vedtar petroleumsloven. OD får enesansvar for utarbeidelse av regelverk og tilsyn med sikkerhet og arbeidsmiljø i petroleumsvirksomheten (både flyttbare og faste innretninger)
- 1992:** Arbeidsmiljøloven blir gjort gjeldende på flyttbare innretninger
- 2000:** Sikkerhetsforum blir etablert
- 2004:** Petroleumstilsynet (Ptil) blir etablert ved at sikkerhetsdelen av OD blir skilt ut som egen etat. Ptil får samtidig myndighetsansvar for alle landanlegg tilknyttet olje- og gassvirksomheten
- 2013:** Ptil får ansvar for oppfølging av petroleumsloven § 9-3 (sikring)
- 2018:** Ptil får ansvar for sikkerhet innenfor CO₂-transport og -lagring
- 2020:** Ptil får ansvar for sikkerhet innenfor fornybar energiproduksjon til havs
- 2022:** Ptil får ansvar for sikkerhet innenfor mineralvirksomhet på havbunnen
- 2023:** Ptil blir utpekt som sektortilsyn for petroleumssektoren i forbindelse med sikkerhetsloven
- 2024:** Ptil blir Havtil – Havindustritilsynet

ANSVARLIG UTGIVER

Havindustritilsynet
Professor Olav Hanssens vei 10,
Postboks 599,
4003 Stavanger
Telefon: 51 87 32 00
E-post: postboks@havtil.no
Nettsted: havtil.no

REDAKSJON

Inger Anda (sjefredaktør)
Øyvind Midttun (redaktør)
Olav Hove (journalist)
Eileen Brundtland (journalist)
Janne-Beth Carlsen N'Jai (grafisk formgiver)
Margrethe Hervik (distribusjon)

OPPLAG

Norsk: 5 500
Engelsk: 2 000

PAPIR

Omslag: 400g Munken Kristall
Materie: 200g Munken Kristall
Trykk: Aksell

FOTO OMSLAG: Havtil/Morten Gjerstad
ANDRE FOTO: Havtil/Anne Lise Norheim
ILLUSTRASJONER: Adobe Stock

Redaksjonen ble avsluttet 23. april 2024.

